

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten XI: PREGLED PRESUDA IZ JANUARA 2013.

08. mart 2013.

U januaru 2013. godine, Evropski sud za ljudska prava donio je presude u sljedećim slučajevima koji su se ticali prava na slobodu izražavanja:

- *Ashby Donald i drugi protiv Francuske* (predstavka br. 36769/08), 10. januar 2013.
(kazna za kršenje autorskih prava nije prekršila pravo na slobodu izražavanja)
- *Bucur i Toma protiv Rumunije* (predstavka br. 40238/02), 13. januar 2013.
(kažnjavanje "zviždača" koji je medijima objelodanio praksu nezakonitog prisluškivanja prekršilo je pravo na slobodu izražavanja)
- *Ivpress i drugi protiv Rusije* (predstavke br. 33501/04, 38608/04, 35258/05 i 35618/05), 22. januar 2013.
(osuda za klevetu zbog izjave mišljenja prekršila je pravo na slobodu izražavanja)
- *Güdenoğlu i drugi protiv Turske* (predstavke br. 42599/08, 30873/09, 38775/09, 38778/09, 40899/09, 40905/09, 43404/09, 44024/09, 44025/09, 47858/09, 53653/09, 5431/10 i 8571/10), 29. januar 2013.
(zabrana izdavanja novina prekršila je pravo na slobodu izražavanja)

U nastavku ukratko predstavljamo ove slučajeve.

- ***Ashby Donald i drugi protiv Francuske*** (predstavka br. 36769/08), 10. januar 2013.
(kazna za kršenje autorskih prava nije prekršila pravo na slobodu izražavanja)

Slučaj se ticao modnih fotografa koji su na svojoj internet stranici objavili fotografije sa pariskih modnih revija, bez dozvole nadležnih modnih kuća. Protiv njih je pokrenut spor zbog kršenja autorskih prava i naloženo im je da plate kazne i odštetu u ukupnom iznosu od 255.000 €.

Evropski sud je zaključio da navedena presuda nije prekršila njihovo pravo na slobodu izražavanja. Sud je uzeo u obzir činjenicu da su se fotografije ticale mode, te da nijesu doprinosile debati na temu od javnog interesa. Fotografije je kvalifikovao kao "komercijalni govor", koji uživa manji stepen zaštite od "političkog govora". Sud je uporedio pravo fotografa na slobodu izražavanja sa jedne strane i pravo vlasnika autorskih prava da zaštite svoja prava sa druge, te konstatovao da je ograničenje objavljivanja fotografija bilo legitimno. Iako je Sud priznao da su novčane kazne i odšteta

bili veoma visoki, naveo je i da nije bilo dokaza koji bi potvrdili da je kazna ugrozila egzistenciju fotografa.

- **Bucur i Toma protiv Rumunije** (predstavka br. 40238/02), 13. januar 2013.
(kažnjavanje "zviždača" koji je medijima objelodanio praksu nezakonitog prisluškivanja telefona prekršilo je pravo na slobodu izražavanja)

Slučaj se ticao osude i zatvorske kazne u trajanju od dvije godina za državnog službenika koji je u medijima objelodanio praksu nezakonitog prisluškivanja telefona novinara i političara od strane tajne vojne službe.

Evropski sud je konstatovao da je ovakva osuda u suprotnosti sa pravom na slobodu izražavanja. Iako je Sud zaključio da se navedeno pitanje ticalo "nacionalne bezbjednosti", koju je okarakterisao kao "jezgro državnog suvereniteta", Sud je razmotrio i sljedeće faktore. Prvo, "zviždač" je prvobitno pokušao da o praksi prisluškivanja telefona izvjesti svoje pretpostavljene i ostale vladine službenike. Međutim, važeći zakoni nijesu štitili "zviždača", niti su obezbjeđivali zvanične kanale kroz koje bi bilo moguće prijaviti navedene radnje. Sud je ispitao postojeće neformalne kanale za prijavljivanje ovakvih i sličnih radnji unutar navedene vladine agencije i utvrdio da su nezadovoljavajući, kao i moguća opcija direktnog prijavljivanja nezakonitih radnji parlamentu.

Sud je dalje konstatovao da su objelodanjene informacije nesumnjivo bile od javnog interesa, te da je prisluškivanje telefonskih razgovora bilo od posebnog značaja u društvu koje je tokom komunističkog režima iskusilo politiku prismotre od strane tajnih službi. Sud je takođe uzeo u obzir činjenicu da su informacije objelodanjene u dobroj vjeri, kao i da domaći sudovi nijesu uredno razmotrili sve argumente zviždača.

Konačno, Sud je zaključio da objelodanjivanje nije pričinilo "značajnu štetu" interesima navedene službe bezbjednosti. Javni interes za otkrivanjem nezakonitih radnji premašuje bilo kakvu štetu koja je možda nanijeta ugledu službe.

- **Ivpress i drugi protiv Rusije** (predstavke br. 33501/04, 38608/04, 35258/05 i 35618/05), 22. januar 2013.
(osuda za klevetu zbog izjave mišljenja prekršila je pravo na slobodu izražavanja)

Riječ je o četiri presude za klevetu zbog niza novinskih članaka objavljenih u ruskom listu, u kojima su iznesene kritike na račun lokalnih zvaničnika i političara zbog neispunjavanja političkih obećanja.

Evropski sud za ljudska prava utvrdio je da navedene presude predstavljaju kršenje prava na slobodu izražavanja, uzimajući u obzir položaj novinara podnosilaca predstavke, položaj lica protiv kojih je usmjerena njihova kritika, predmet novinskih članaka, karakterizaciju spornih tekstova od strane domaćih sudova, izraze koje su podnosioci predstavke koristili, kao i izrečenu kaznu.

Sud je utvrdio da su sve četiri tužbe za klevetu podnijete od strane državnih službenika ili namještenika, uključujući i dvojicu izabranih zvaničnika. U novinama je objavljena kritika njihovog javnog djelovanja. Sud je ponovio da u demokratskom društvu javni funkcioneri moraju da prihvate činjenicu da su podložni kritikama javnosti, posebno u medijima, zbog njihovog javnog djelovanja, kao i da su granice dozvoljene kritike u odnosu na vladinog zvaničnika u vršenju njegovih ili njenih dužnosti šire nego u odnosu na privatno lice. Sud je dalje naglasio da neke od izjava u novinskim

člancima predstavljaju izjave mišljenja, tj. vrednosne sudove. Domaći sudovi su od pojedinih podnosilaca predstavke zahtijevali i da dokažu "istinu" o svojim stavovima, što je nemoguće. Ovo se posebno odnosilo na izjave da je jedan od zvaničnika svoje dužnosti obavljao "cinično, bučno, besramno", da je "stvorio ništa, učinio ništa za [svoje] sugrađane", da njegova profesionalna aktivnost kao državnog funkcionera nije "donijela ništa osim štete", te da mu je nedostajalo "mudrosti, volje, želje da promoviše jedinstvo u društvu odričući se, makar i privremeno, [svojih] ambicija i strasti za bogatstvom". Ovi izrazi su primjeri vrednosnih sudova koji predstavljaju stavove podnosilaca predstavke.

Uzimajući u obzir gore navedeno i takođe imajući u vidu da odluka koja je donijeta protiv lista "nije bila značajna ni na nivou regionalnog životnog standarda", Sud je zaključio da su osude prekršile pravo na slobodu izražavanja.

- ***Güdenoğlu i drugi protiv Turske*** (predstavke br. 42599/08, 30873/09, 38775/09, 38778/09, 40899/09, 40905/09, 43404/09, 44024/09, 44025/09, 47858/09, 53653/09, 5431/10 i 8571/10), 29. januar 2013.
(zabrana izdavanja novina prekršila je pravo na slobodu izražavanja)

Izdavanje šest nedjeljnika i tri dnevna lista bilo je obustavljeno, dok su njihovi vlasnici, direktori, urednici i glavni urednici bili gonjeni zbog navodnog objavljivanja propagande ilegalnih organizacija. Evropski sud je konstatovao da zabrana izdavanja novina predstavlja kršenje njihovog prava na slobodu izražavanja i podsjetio da je u ranijim slučajevima (posebno *Ürper i drugi protiv Turske*) već utvrdio da praksa zabrane objavljivanja periodičnih publikacija prevazilazi bilo koji aspekt "neophodne" uzdržanosti u demokratskom društvu, te da predstavlja cenzuru. Sud nije pronašao bilo kakve okolnosti u ovom slučaju koje bi zahtijevale da odstupi od svoje ranije prakse.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Law Defence Initiative, London u saradnji sa HRA

British Embassy
Podgorica

Bilteni se objavljuju u okviru projekta "Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori" koji finansira Britanska ambasada u Podgorici.
